

DE ZEEMANSHUIZEN,

MEER BIJZONDER DAT TE

AMSTERDAM,

EN HET

GENOOTSCHAP

TER BEVORDERING VAN

Zendingen onder de Zeelieden

aan Boord, aan Wal, Binnenlands en in den vreemde,

AANBEVOLEN DOOR

Graaf Shaftesbury en den Admiraal Hamilton.

DOOR

Dr. E. B. Swalue,

Predikant te Amsterdam.

Uitgegeven ten voordeele van het Zeemanshuis te Amsterdam.

Prijs 25 Cents.

Te AMSTERDAM, bij
IPENBUUR & VAN SELDAM.

1858.

Dr. E. B. SWALUE.

DE ZEEMANSHUIZEN,

AMSTERDAM.

GEZELLSCHAP

van de Zeemannshuizen

van de Zeemannshuizen

Dr. E. B. Swalue.

DE ZEEMANSHUIZEN,

MEER BIJZONDER DAT TE

AMSTERDAM.

国立国会図書館 赤松則良関係文書 87

DE ZEEMANSHUIZEN,

MEER BIJZONDER DAT TE

AMSTERDAM,

EN HET

GENOOTSCHAP

TER BEVORDERING VAN

ZENDINGEN ONDER DE ZEELIEDEN

aan Boord, aan Wal, Binnenslands en in den Vreemde,

AANBEVOLEN DOOR

Graaf Schaffesbury en den Admiraal Hamilton,

DOOR

Dr. E. B. SWALUE,

Predikant te Amsterdam.

Uitgegeven ten voordeele van het Zeemanshuis te Amsterdam.

TE AMSTERDAM, BIJ
IPENBUUR EN VAN SELDAM.

1858.

DE ZEEMANSHUIZEN

AMSTERDAM

GENOOTSCHAP

LEZINGEN ONDER DE VRIJLIEFDE

Die eerst, wanneer het schip is vaardig af te steken,
 Gaat hier en daar, en ginds, om vrienden aan te spreken,
 Of ook, in dat geval, met pakken bezig zit,
 Mist ligt of zijn gemak, of wel zijn gansche wit.
 Het is de beste voet, uw zaken uit te werken,
 Wanneer gij zijt bekwaam, op alle ding te werken,
 Houdt daarom u besindt en nuchter aan den wal,
 Opdat gij kloeklyck reist, waar God u voeren zal.

CATS.

Dr. E. D. SWAENE

Procurator te Amsterdam

Uitgegeven bij de uitgeverij van het Zeemanshuis te Amsterdam

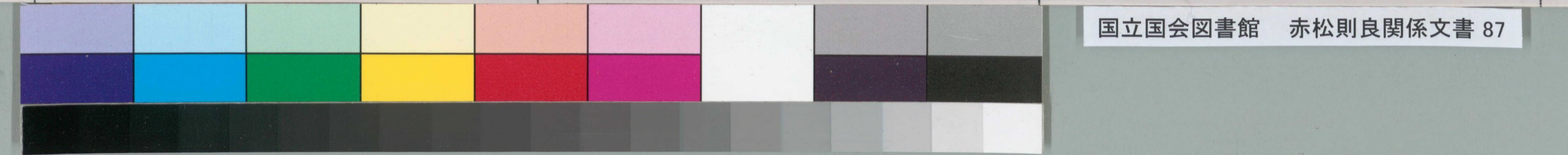
DE ZEEMANSHUIZEN

GENOOTSCHAP

1851

Wij hopen, wij vertrouwen, wij bidden, en 't is hartelijk ge-
 meend, dat het Zeemanshuis aan zijne bestemming voldoen
 zal, dat het dok, maar door weinigen jaren tijd schikken
 mag bezocht worden, en geen enkele het verlaat zonder het
 uitspreken of te denken: "Het Zeemanshuis is een zegen en
 als ik weer aan wal kom, ga ik er heen."
 Het verheugt ons, dat de goede zaak bij velen (hoe kan
 het ook anders bij eene vaderlandlieve, ordelijke, welhabige
 Handelsmanne) sympathie heeft gevonden, en dat, waar de
 Directie althoehk het voor goedtafelde kon danstellen, de
 vrije talde hand van anderen in verdere doeleffte wil voor-
 zien, door niet alleen passende sieraaden en besiden, die tot
 den toemaer sterker spreken, dan woorden, ten geschenke te
 geven, maar ook te zorgen, dat er eene goede, voor xelie-
 den geschikte hoortij werd aangesteld, die hare waarde

In vorige Jaargangen van het Maandschrift, uitgegeven
 door de Ringsvergadering van Amsterdam (1851 bl. 119, 120
 en 1852 bl. 665—668), werd de aandacht gevestigd op de
 Matrozen-Logementen in 't algemeen, en meer bijzonder
 op het toen nog alhier te stichten Zeemanshuis, waartoe
 de plannen beraamd en de gelden nagenoeg ingeteekend waren.
 Thans is het afgebouwd en prijkt als een eigenaardig sieraad
 onzer handelstad op de juist gekozene, meest geschikte plaats,
 tegen over het Oosterdok en nevens de Entrepôthaven. Daar
 liggen de zeeschepen onbevolkt, maar het Zeemanshuis is er,
 waarin de bemanning dier Zeekasteelen, zoo lang deze station-
 nair zijn, haar te huis vindt, en Jan-Maat oneindig beter, dan
 tot nog toe elders, voor zijn geld te regt kan, en zich niet zal
 vervelen, of 't land hebben, als 't wat lang duurt, dat hij
 weer 't land vaarwel zegt en aan zijn geliefd element zich toever-
 trouwen kan, om onder Gods hoede tot heil van 't lieve Vader-
 land met een vrolijk gemoed onder Hollands Vlag, aan de verste
 kusten geëerd, de gevaren van zeëen en stormen te trotseren.
 Wij verheugen ons, dat de goede zaak, welke wij met onze
 zwakke pogingen steeds trachtten te bevorderen, tot stand is
 gekomen, en dat het Zeemanshuis te Amsterdam, met zoo
 veel zorg gebouwd en zoo doelmatig ingerigt, onlangs geopend
 is, als eene vriendelijke herberg voor onze kloeke zwervers
 op de baren, waarvan reeds sommigen er hun intrek namen.

Wij hopen, wij vertrouwen, wij bidden, en 't is hartelijk gemeend, dat het Zeemanshuis aan zijne bestemming voldoen zal, dat het drok, maar door weinigen langen tijd achtereen mag bezocht worden, en geen enkele het verlaat zonder het uittespreken of te denken: „'t Zeemanshuis is een zegen en als ik weêr aan wal kom, ga ik er heen.”

Het verheugt ons, dat de goede zaak bij velen, (hoe kan het ook anders bij eene godsdienstige, ordelijke, weldadige Handelsnatie?) sympathie heeft gevonden, en dat, waar de Directie alleenlijk het *hoog noodzakelijke* kon daarstellen, de vrije milde hand van anderen in verdere *behoefden* wil voorzien, door niet alleen passende sieraden en beelden, die tot den zeeman sterker spreken, dan woorden, ten geschenke te geven, maar ook te zorgen, dat er eene goede, voor zeelieden geschikte boekerij werd daargesteld, die hare waarde houdt en lange jaren veel nut en genoeg kan aanbrengen. Te *Groningen* zoo wel als te *Amsterdam* behartigde men dit. Dit mag wel strekken ter aanbeveling en aanmoediging, om het ontbrekende aan te vullen, en in die hoop zullen wij ons wel niet bedriegen, wanneer velen, die medewerkten tot de oprigting van het gebouw, de inwendige inrigting zullen hebben bezigtigd en de leemten der kleine bibliotheek, naar haar catalogus, hebben overzien. Schrijver dezes blijft bereid bijdragen in boeken of geld te ontvangen en voor dat doel te plaatsen.

Wij willen niet herhalen, wat reeds vroeger gezegd is door velen, die over Zeemanshuizen in den vreemde na een opzettelijk onderzoek hebben geschreven, maar ter wegneming van de bedenking en twijfel, of de zeeman ze ten onzent wel bezoeken zal en of elders de resultaten goed zijn, herinneren of deelen wij het volgende mede.

Het Zeemanshuis te New-York in 1827 gesticht, als het eerste van dien aard, werd na een proefjaar, waarin men tegenstand en bezwaren te overwinnen had, voor gevestigd beschouwd, en is steeds van jaar tot jaar drukker bezocht. Ook in andere zeesteden der Vereenigde Staten zijn, in navolging, dergelijke Logementen verrezen, en terwijl in 1846 reeds 6000 zeelieden ze af en toe bezochten, en er hun intrek namen, is het getal thans verdubbeld. De meesten, die er tijdelijk ver-

toefden, kwamen terug en bragten anderen mede. Zij hadden hunne aanbeveling in zich zelve en door hunne gasten. Zoo was het ook in Engeland en wel bepaaldelijk te Londen. Het Zeemanshuis in Wellstreet, Londondokken, in 1835 geopend, werd in 1836 slechts door 528 bezocht, maar reeds in 1842 wies dat getal tot 3833 en in 1848 beliep het 4943, zoodat gedurende de eerste 12 jaren van zijn bestaan er 37,358 zeelieden in zijn opgenomen, die uit vrijen wil er heen gingen. Sedert is telken jare het aantal gasten toegenomen. Bij het jaarlijksch verslag in 1856, getuigde de Admiraal Bowles, die de vergadering leidde: „dat het zeemanshuis één der weldadigste gestichten in het aan philanthropische inrigtingen rijke Engeland te noemen was.” „De vergadering,” dus sprak hij, „zal met dankbaarheid vernemen, dat het aantal logerenden gedurende het laatste jaar heeft bedragen 7509, makende een totaal sedert het begin, van 88,933. Met niet minder vreugde, dat de gelden, van de zeelieden in dat tijdsverloop ontvangen, bedroegen 80,967 p. st., waarvan aan hunne huisgezinnen overgemaakt of in de spaarbanken geplaatst waren ongeveer 39,000 p. st., bijna de helft der ontvangene som. De vergadering kan gemakkelijk gissen, wat er van al dat geld zou geworden zijn (1), indien zulk eene inrigting niet bestond. De totale som, van zeelieden in die jaren ontvangen, bedroeg 650,000 p. st., waarvan 229,000 p. st. aan hunne betrekkingen overgemaakt en 17.000 p. st. in de spaarbank geplaatst waren.” De zeeman moet dus in zijn welbegrepen belang van de hem zoo menschlievend aangebodene gelegenheid gebruik maken, en 't is te wenschen, dat reeders, scheepsgezagvoerders en particulieren, allen in één woord die met hem in aanraking komen, zonder dwang maar met wijsheid hem bewegen of aanraden, uit vrije verkiezing zijn intrek te nemen in het voor hem gestichte Huis, 't welk hij ten allen tijde kan binnenkomen en verlaten, omdat het zijn Huis is. — Wat wij vermogen, met tijd en zorg in zijn belang te besteden, dat zullen wij gaarne blijven aanwenden, en zoo hopen wij dat door veler hulp en ondersteuning het edel doel des Bestuurs onder den zegen des hemels mag worden bereikt, en de nakomeling mag

(1) Het gaat in Engeland als bij ons: zoo gewonnen, zoo geronnen.

bogen op ons Zeemanshuis, als een heerlijk gedenkstuk van den geest onzer eeuw, als een triumfboog van 't Collegie Zeemanshoop, wier leden het voorstel ter stichting dadelijk ondersteunden en uit hun midden eene Commissie benoemden; en als een sieraad van Amsterdam, dat moge bloeijen door handel en zeevaart, om de vrucht er van mede aan te wenden tot heil van hen, die ze hielpen verdienen en aanbrengen, en tot Gods eer. Wij prijzen deze inrigtingen aan met het slotwoord van het verslag, door Directeuren van 't Londonsch Zeemanshuis in 1851 gegeven, van toepassing ook hier te lande: „Wij wenschen bescheiden, doch met ernst, de voortzetting der algemeene ondersteuning voor eene inrigting, welke niet alleen hare beste pogingen in het werk stelt om het zedelijk karakter van den zeeman te veredelen, hem met een sterkeren band aan zijn vaderland te verbinden, en met meerderen nadruk die geestkracht in hem op te wekken, waarop, naast God, 's lands handelsgrootheid en verdediging steunt; — maar welke zich ook elke gunstige gelegenheid ten nutte maakt, om zijne aandacht op die hoogere en edeler onderwerpen te vestigen, welke tot zijn tijdelijk en eeuwig welzijn kunnen strekken, waarvoor de goedgehartige, krachtige zeeman van nature gevoel heeft, een gevoel dat in nood en gevaar en bij redding en uitkomst zich menigmaal treffend openbaart.” Om dat gevoel en dien geest van jongs aan en bij voortdoring bij den zeeman aan te kweeken, bieden de Zeemanshuizen de beste gelegenheid, en nu zij in ons land zijn verrezen, zullen er, wij vertrouwen het, velen zijn, die in navolging der Amerikanen en Engelschen, de hand zullen bieden, om dat goede werk te bevorderen. In Engeland bestaat o. a. een *Genootschap ter bevordering van zendingen onder zeelieden aan boord, aan wal, binnenlands en in den vreemde*, waarvan thans de edele Graaf van Shaftesbury de Voorzitter is, terwijl het uit de keur der Engelsche Vlootvoogden, Mylords, Bisschoppen, Geestelijken, Kooplieden, Reeders en Particulieren zijne beschermheeren en leden telt.

Het verslag der laatste algemeene vergadering behelst treffende bijzonderheden en bewijst, ter eere der Engelsche natie, hoe mannen van allerlei stand en rang, met godsdienstige beginselen beziel, hiervoor uitkomen, en werkzaam zijn in 't belang der zeelieden. Behalve den Voorzitter voerden de Ad-

miralen Hamilton, Hardwicke en Spencer, de Markies van Blandfort, Lord Montague Gore, de Predikanten Bickersteth, Money en Gribble, de Kapiteinen Wenham en Maude, de Sergeant Rivell en Korporaal Turney het woord. Uit de toespraak des Voorzitters deelen wij 't volgende mede:

„Het was een werk, welks belangrijkheid door iedereen moet worden gevoeld, en 't was eene reden tot blijdschap dat er vooruitzigt bestond dat het met kracht zou worden doorgezet. Ten allen tijde was het hoogst wenschelijk dat zeelieden waren bezadigde mannen. Door hunne ongebondenheid worden onmetelijke schatten in gevaar gebragt; menschenlevens hangen af van hunne zorgeloosheid. Hoezeer zou het strekken ter vermindering der angsten en zorgen des handelaars (wanneer hij denkt aan de gevaren, waaraan zijne lading is blootgesteld), indien hij wist dat zijn schip voer met eene ordelijke en bezadigde bemanning, en dat alles zou worden aangewend tot beveiliging van het schip, wat menschelijke zorg, ijver en inspanning vermogten te doen. Dat belang van het bezit eener ordelijke en bezadigde bemanning op de handelsvloot stijgt te meer in onzen tijd, bij de groote uitbreiding dier vloot en de grootere afmetingen der in de vaart gebragte schepen. Welke middelen konden aangewend worden om het gevaar te vermindern, en het vertrouwen en de kalmte te vermeerderen in de gemoederen van passagiers en betrekkingen?” Hij vermeende dat het groote middel was, den zedelijken toestand onzer zeelieden te verheffen, hen tot Christenen te maken — hun de middelen te verschaffen tot godsdienstig onderrigt en opteleiden tot de dienst van hunnen grooten Heer en Meester. „Nu moge men zeggen dat hier onoverkomelijke hinderpalen in den weg staan — dat de zeelieden te verhard, dat zij eene te diep gezonkene volksklasse zijn: maar àller harten zijn hart, àller harten zijn geneigd af te wijken van God: de zaden van het booze liggen in ons, en geen onzer weet tot wat diepte van boosheid hij zou kunnen vallen, zoo Gods genade hem niet weerhield. Ik herinner u het gezegde van den gezegenden martelaar en Godsmann, die, toen hij als een misdadiger ter strafplaats werd geleid, uitriep: „Dáár zou John Bradfort bezwijken, zoo niet Gods genade hem staande hield!” En die genade is alvermogend; zij vermag het ook den laagste, den diepst ge-

zonkene van ons geslacht terug te brengen. En ware 't ook zoo, dat de klasse der zeelieden, harder, gevoelloozer ware boven anderen; is er iets dat te groot of te moeilijk zoude zijn voor den Heer? Kan Hij niet en wil Hij niet zijn zegen geven op de bediening zijns Woords? Maar feitelijk is 't, dat de zeelieden geenszins zoo verhard zijn als zij gewoonlijk worden voorgesteld: hunne harten zijn geopend voor godsdienstige indrukken. Dat het onderwijs slechts voor hen geschikt zij, en zij zijn gereed het te ontvangen — zij kunnen gewonnen worden — er zijn wegen om hunne harten te bereiken, en hunne belangstelling op te wekken, en ik vertrouw dat dit genootschap gelukkig zal zijn in zijne pogingen, dat een rijke zegen daarop zal volgen, dat het werkende in de kracht des Allerhoogsten, een eervol werktuig ten goede zal zijn in Zijne hand."

Nadat nog eenigen kortelijk gesproken hadden, vatte de Admiraal Baillie Hamilton, wiens krachtige rede wel de belangstelling in den Zeemansstand, die zulke woordvoerders telt, moet verhoogen, het woord en sprak het volgende: "Ik wensch aangenomen en vastgesteld te zien, dat deze vergadering met genoegen begroete de verhoogde belangstelling in den Zeeman, en de maatregelen, die nu in menige plaats genomen worden, om hem te verlossen van diegenen, die hem tot hunne prooi zouden willen maken; en dat zij, terwijl zij zijne eeuwige belangen beschouwt als het eerste voorwerp harer zorgen, niettemin, zoo veel als mogelijk is, haren invloed op hem wil trachten te oefenen, door het aanwenden van zulke middelen, als in staat zijn zijnen tijdelijken toestand te verbeteren."

Hij verwees op de welsprekende en leerrijke rede des edelen Voorzitters, waarin, zoo als te regt reeds (door den Graaf van Hardwicke) was opgemerkt, geheel het onderwerp der voorgestelde missie was aangetoond in haar uitgestrekt belang, niet slechts in betrekking tot het geheel van het groot, handeldrijvend Engelsch Rijk, maar vooral voor de Zeelieden zelf, en waarin evenzeer de karakteristieke hoedanigheden dezer zoo schatbare menschenklasse, volkomen juist waren voorgedragen. "Ik wensch," dus vervolgde hij, "der vergadering geluk, niet alleen met hetgeen de edele Voorzitter haar heeft doen hooren, maar ook daarmede dat hij zijnen opvolgers zoo weinig te zeggen heeft over-

gelaten. Ik verblijd mij niet minder daarover, dat de resolutie, die ik het voorregt genoot u voor te stellen, mijne pleitrede niet behoeft, om door eene vergadering als deze te worden aangenomen. De resolutie verklaart: "Deze vergadering verheugt zich over de verhoogde belangstelling in den Zeeman." Nu, mijne Vrienden! het is de belangstelling in die menschenklasse, welke ons heden hier te zamen bragt, en elke poging om hunnen toestand te verbeteren mag met vertrouwen een onderwerp van verheuging worden genoemd in eene vergadering als deze. Doch, zoo het waar is, zoo als Lord Hardwicke heeft gezegd — en ik stem volkomen met hem in — dat het onderwerp, tot welks beschouwing wij zijn zamengekomen, door den edelen Voorzitter is afgehandeld, de bijzonderheden, in zijne schoone uiteenzetting van het voorgestelde plan, en de noodwendigheid daarvoor aangevoerd, zouden op zich zelve en om haar aantal, moeilijk in herinnering kunnen gehouden worden. Het is derhalve zeer mogelijk, dat, door uwe aandacht op een of twee uitstekende feiten in dit geval terug te roepen, die te ligter in uw geheugen zullen blijven. Ook zou ik kunnen noemen één woord, ééne uitdrukking, die het eene gemoed ongeroerd laten, maar een ander kunnen treffen en aanleiding geven tot eene opmerking, waaruit een kern van nieuwe denkbeelden gereedelijk kan voortkomen. Laat ons daarom voor een oogenblik stilstaan bij en het oog vestigen op het actueel aantal Britsche Zeelieden thans aan boord, voor wier geestelijke verzorging gezegd mag worden, dat geen bepaald plan bestaat. Dit getal wordt opgegeven omstreeks 166,000, zoo mannen als jongens. Ik wil mijne berekening u niet opdringen, maar ik schat het op nabij de 200,000; en daar wij in 't algemeen houden van ronde sommen, laten wij dat tot voorbeeld stellen. Deze berekening, hoe zij dan ook zij, is ontleend aan een brief van den Eerw. Chls. Gribble, volijverig Kapellaan van het Zeemans-huis (Wellstreet, London Docks) aan den Aartsbisschop van Canterbury. In dien brief komen tabellen voor van den achttingwaardigen openbaren ambtenaar Luitnt. Brown, *Registrar of marchant Seamen and Shipping*, die het aantal Zeelieden aan boord vermelden, maar, wijl de opgaven van Hong Kong, Singapore, Shanghai, Adelaide, Sydney, niet waren inge-

komen, zoo mag men voor die plaatsen het getal aanmerkelijk vergrooten, en het geheele getal Zeelieden, voor wier geestelijk welzijn moet gezorgd worden, wel op 200,000 aanslaan. De vergadering zal, des vertrouwd ik, toestemmen, dat dit geen onbelangrijk getal is! En laat ons vragen: wie zijn die lieden, waarvoor wij eenig beter onderrigt verlangen — wat is hun karakter? Onnadenkend genoeg zijn velen onder hen; doch is dit dan eene reden om hen maar verder zoo te laten voortleven, zonder hen door onderrigt te doen nadenken op onderwerpen voor hen van het allergrootst belang? Maar hoezeer dan ook onnadenkend, somwijlen zelfs roekeloos, wij mogen hen geene geheel onwaardige, geheel bedorvene lieden achten. Zij hebben niet alleen een bedrijvig, maar ook een eervol en gevaarvol beroep. Wie onder mijne hoorders, zoo zij nachten op zee hebben doorgebracht, en bovenal zoo zij de verantwoordelijkheid hadden des bevels — zij het ook slechts als Wacht-kommandant — weet het niet, wat gerust gevoel het geeft, als men zeker is, dat er een vertrouwd man aan het roer staat, een man die werkelijk het schip in de koers houdt: wie is er, die als officier niet weet wat gerustheid het geeft, een man te hebben op wien men zich kan vertrouwen, wanneer, in een' donkeren nacht, zeil moet geminderd worden, en volk, dat op de ra's het werk wèl weet en wèl doet; of dat de peilingen bij verandering van land juist worden gedaan. Veel van onze schatten, van ons genoeg, van onze tegenwoordige dagelijksche behoeften hangt af van de deugdelijkheid onzer Zeelieden. De koopman, die zijne rust neemt, berekende, dat zijne ondernemingen hem de middelen zullen verschaffen, om in de behoeften zijns gezins te voorzien, om zijne bezittingen te vermeerderen, moge indachtig wezen, wat hij daartoe te danken heeft aan de trouw van den Zeeman, wiens zaak wij nu bepleiten. De edele Voorzitter heeft gezinspeeld op de thans zoo grootelijks voor den Zeeman vermeerderde gevaren, door den spoed, tegenwoordig door de magt des stooms aan de scheepvaart gegeven. Laat ons bedenken dat de aanwending van het stoomvermogen dag aan dag toeneemt, en dat onze Zeelieden en onze vaartuigen met den dag meer worden; laat ons ook bedenken, dat het gewoonlijk in den nacht is, in de moeilijkheden en de verwarring der

duisternis, en als de ligchaamskrachten zijn uitgeput, dat zulke noodlottige voorvallen plaats grijpen, waarbij veeltijds Zeelieden in de kracht der jaren het leven verliezen. Het is nog niet zóó lang geleden, of velen onder ons zullen het zich nog wel herinneren, hoe in een donkeren stormachtigen nacht in December 1847, het destijds schoonste stoomfregat van H. M. zeemagt, *the Avenger*, bemand met zoo wakker volk, als ooit schipsdek betrad, in ijle vaart, en wedstrijd met een der stoomschepen van de *Peninsular and Oriental Steamship-Company*, in één oogenblik ten onder ging, en dat geheel de wakkere manschap, die den volgenden dag Maltha hoopte te bereiken, op vier na (een luitenant en drie man) den dood in de golven vond. Ik zeg, in één oogenblik, en de verbeelding kan zich nauwelijks dat oogenblik voorstellen, 't welk zoo vele levens verslond. Ik geloof, nooit was er eene schipbreuk zoo oogenblikkelijk en zoo plotseling. Men zegt, dat in dat schrikkelijk oogenblik — toen de onvermijdelijke dood in de akeligste gedaante allen aangrijsde — dat toen sommigen neerknielden, velen, laat ons het niet betwijfelen, tot God riepen — maar ook onder die dappere borsten (wij vermelden het niet te hunner oneere, maar om te doen zien hoe akelig het tooneel was, (anderen den naam van hunnen vroegeren geliefden bevelhebber, Kapitein Dacres, uitbulderden. Hij had eenigen tijd het kommando over het schip gehad, maar was kort te voren op een ander verplaatst; zijn wakkere opvolger, Kapt. Napier, verging met zijne manschap. Kunnen wij ze vergeten de nog nieuwere ramp der *Lyonnaise*, of dat der *Josephine Willis*, een rijk geladen schip, dat den eenen dag onze rivier verliet — den volgenden nacht aangeloopt en gezonken is; of de *Birkenhead*, die met het schoone regiment aan dat boord ingescheept, is vergaan.....! (blijken van aandoening). Voorzeker, zulke voorvallen mogen wij niet vergeten! Zou er geene poging worden aangewend, strekkende tot verzachting van eenige dezer schriktooneelen, waaraan de Zeeman onophoudelijk en steeds meer is blootgesteld, of om eenige hoop en troost te bieden aan de achterblijvenden, die zulke verliezen beweenen? Zeker is het, dat de tegenwoordige dagen, dagen zijn van groote godsdienstige opwekking; dat de ontwerpen ter verbetering van

den geestelijken toestand veler klassen toenemen, en dat men schier zou kunnen zeggen: de lieden zijn er moê van; maar ik houd mij overtuigd, dat deze vergadering mij zal toestemmen, dat het ontwerp, thans der openbare ondersteuning aanbevolen, hare aandacht en begunstiging waardig en men er meê ingenomen is.

Maar laat ons niet al te vast staan in de meening, dat de ijver van onzen tijd voor de godsdienstige pogingen inderdaad zóó groot zou zijn als die der vorige eeuw, of dat de geheele standaard onzer godsdienstigheid zoo gereedelijk de vergelijking zou kunnen doorstaan met de hare. Neem, bij voorbeeld, de order van godsdienstoefening aan boord onzer oorlogschepen. Het eerste wet-recueil, behelzende instructiën voor het beheer der koninklijke zeemagt, dat wij, tot één gebracht, bezitten, dateert van 7 Januarij 1730. Zij waren van den Koning uitgegaan en op de vloot afgekondigd. In deze instructiën is bij het tweede Artikel over de discipline vastgesteld, dat de Bevelhebbers van Z. M. schepen zullen zorg dragen, dat aan boord tweemaal per dag godsdienstoefening worde gehouden overeenkomstig de liturgie der Engelsche kerk. Zoodanige waren de orders voor de vloot tot in het jaar 1806 — een tijdstip, waarop de godsdienstige toon dezès lands waarschijnlijk het laagst was gestemd — toen een nieuw recueil van instructiën voor de vloot werd uitgevaardigd, en dáár werd dat artikel, dat de dagelijksche dienst voorschreef, uitgelaten, en bleef sedert altijd uitgelaten. Er werd nu alleenlijk verordend, dat godsdienstoefening worde gehouden en eene preek gedaan op Zondag — waar een Kapitein aan boord is — en zoo de scheepsverrigtingen zulks gedoogen. Gedurende den laatsten togt (tijdens den Russischen oorlog) in de Oostzee, had er op vele onzer schepen, dagelijks eene korte dienst plaats, in den morgen; zij omvatte enkele gebeden der liturgie en duurde maar zeer weinige minuten; en ik ben in het bezit van brieven van de Kapiteins dezer schepen — schepen die, men zegge wat men wille, in orde, tucht, netheid, enz., niet de minste waren en niet het minst werkzaam zijn geweest — en zij getuigen van hoe goeden invloed zulks was op hunne manschap, en hoezeer het bijdroeg tot het genoeg op, en het welzijn van het schip. En zoo wij de strafregisters der vloot konden naslaan, wel waarschijnlijk zouden wij bevinden,

dat op deze schepen minder dan op andere straffen zijn noodig geweest. Het is niet ondenkbaar, dat binnen kort nieuwe instructiën voor onze zeemagt zullen worden uitgevaardigd, en het is mogelijk dat daarin meerdere overeenkomst zal gevonden worden met de voorschriften van vroeger tijden. Hopen wij, dat zij in dusdanige bewoordingen mogen gesteld worden, dat zij ten minste eene dagelijksche kerkdienst vergunnen (luide toejuiching). Ik zeg niet, dat zij die verplichtend moeten maken, verre van dien; doch laat er een erkennen zijn van eene dure verplichting; en hopen wij dat het houden eener korte dienst dagelijks aan boord onzer schepen ten minsten vergund worde. En ik geloof niet dat de scheepspligten er minder goed om vervuld zouden worden (herhaalde toejuiching). Ik wil u niet te lang ophouden, maar laat ons nog voor een oogenblik zien op het karakter van den Zeeman. Het is, op eene aangename wijze, ter sprake gebracht door den Admiraal, Graaf van Hardwicke, die u wees op voorbeelden van des Zeemans gehechtheid aan zijne officieren. Men heeft gezegd, en niet zonder waarheid, dat zeelieden in zeker opzigt zijn als kinderen; maar bij dat kinderlijke en kinderachtige, zal men bevinden dat hij een braaf, weemoedig en teeder hart bezit. Laat daarvan getuigen, wie het hebben bijgewoond, wat lieve zorg de Zeeman draagt voor vrouwen en kinderen aan zijn boord. Zie het, met wat teederheid de Zeeman zijnen makker in ziekte verzorgt! Admiraal Dundas, die laatst in de Zwarte zee het bevel voerde, heeft in zijn officiëel verslag der bijzonderheden bij de schrikbare bezoeking der cholera te Varna vermeld, dat toen op éénen avond, en vóór middernacht, 50 man van zijn vlaggeschip, *de Britannia*, bezweken, de zelftoewijding der gezonden inderdaad hoogst opmerkelijk, en de teedere zorg des volks voor hunne makkers, ongeacht alle gevaar van besmetting, alleraandoenlijkst was. Zoo hier iemand tegenwoordig ware van de zusterdienst (de landmagt), eenig man die deelde in den roemvollen strijd op de hoogten der Alma, ik zou hem oproepen om te getuigen van de zorgen onzer zeelieden voor den gewonden soldaat. De koopvaardijkapitein Wenham (mede in de vergadering tegenwoordig geweest), wiens langdurige ervaring, niet minder dan de wijze,

waarop hij tot ons gesproken heeft, hem regt geeft op onzen eerbied, heeft getuigenis afgelegd van de dankbaarheid door zeelieden betoond — getoond door zijne eigene bemanning — voor de zorg, gedragen voor hunne onsterfelijke zielen, en van het voordeel dat hij had opgemerkt van een geregeld kort dagelijksch gebed. Ik had gehoopt hier te zien een ander Kapitein, bevelhebber van een welbekend O. I. schip, de *Herefordshire*. De goede orde, de behagelijke inrigting die op dat schip plaats vond, en de innige gehechtheid der manschap aan haren bevelhebber, zijn wél bekend, en nooit was er een bevelhebber, die meer hartelijke zorg droeg voor de eeuwige belangen dergenen die onder zijn bevel stonden. Ik vermeen, dat de indruk, dien het voorkomen en het gedrag des Kapiteins van dat schip gedurende een orkaan, en toen het behoud des schips twijfelachtig scheen, op een passagier, een aanzienlijk hoofdofficier, maakte, van dien aard was, dat hij op de te huisreize een geheel ander mensch werd. Na den storm vroeg hij aan den Kapitein, van waar hij zulk een bedaard en als het ware vrolijk zelfbeheer had verkregen, gelijk hij onder zoo schrikbarende omstandigheden bij hem had opgemerkt. De verklaring van dien Kapitein deed den Generaal zien en beseffen dat de godsdienst eene waarheid is. Ik vermeld den naam van dien Kapitein niet, want zijne zedigheid zou hem van zulke openbaarmaking afkeerig doen zijn; maar voorzeker velen van die mij hooren zullen zich dien naam wel herinneren. Maar om nog eens terug te keeren tot die van den Zeeman gegeven beschrijving, waarbij hij wordt vergeleken met een kind: welke gemoedsstaat geeft, zou ik vragen, meer hoop op het bereiken van het doel dezes genootschaps? Er is eene haven, die gij en ik, zoowel als ieder Zeeman, moeten wenschen eenmaal te bereiken, en om den weg daarheen te leeren kennen, moeten wij worden als kleine kinderen. En zijn er geene andere punten in des Zeemans karakter die bijzonder geschikt schijnen om hem voor de ontvangst van zulke onderrijsing vatbaar te maken? Onze groote Meester — zoo ik het ondernemen moge over zulk een onderwerp te spreken — scheen te meenen dat ze er waren! De eerste helpers in Zijne bediening waren geboren onder varenslieden. Hij scheen bij voorkeur te neigen tot omgang met hen. Hoevele Zijner

dierbaarste lessen zijn aan hen en hun beroep verbonden — en zoo als het toen was, wij gelooven 't, zoo is het nog. Hij ziet alle harten — en wij zullen ontwaar worden, dat dezelfde vurige en edele toewijding, welke een varensman aandreef, om, toen hij hoorde zeggen: „het is de Heer!” zijn visschersgewaad af — en zich zelve in de zee te werpen [Hem te gemoet], nóg in den varensman huist. Laat ons, daarenboven, indachtig zijn, dat de laatste bevelen van dien grooten Hemelschen Meester waren gerigt aan een varensman, dien Hij last gaf Zijne schapen te hoeden. Er zijn ook thans varenslieden, begeerig dat bevel op te volgen, en ik vertrouw dat er onder u zijn, die, ofschoon geene varenslieden, gereed en volijverig zijn om hen te ondersteunen in het gehoorzamen aan de lastgeving van onzen Heer. En hiermede zal ik de resolutie die ik ben verzocht voor te stellen, aan uw oordeel onderwerpen” [volgt de „Resolutie” zoo als zij boven is opgegeven].

Onderscheidene sprekers ondersteunden kortelijk deze resolutie; waarna door Kapitein Maude, als gevolg der voorgaande de derde „resolutie” werd voorgedragen, van dezen inhoud: „Dat deze Vergadering, erkennende de aanspraken van den Britschen Zeeman op de kerk in haar geheel, en op elk lid der gemeente op zich zelve, zich constituëert als Genootschap, onder den naam van: „Genootschap ter bevordering van zendingen onder Zeelieden aan boord en aan wal, zoo wel binnen 's lands als in den vreemde,” voor welks bestuur een reglement zal worden ontworpen, en personen benoemd ter zamenstelling van een committé, en dat de vergadering zich verder verbindt om al te doen wat in haar vermogen is, om dat Genootschap te verheffen tot eene hoogte, waardig der kerke van Engeland en der vele en groote zegeningen, welke zij zoo lange heeft genoten.” Deze resolutie, met vuur ondersteund en aangenomen zijnde, werd als vierde „resolutie” gesteld: waarna de dank der vergadering aan den edelen Voorzitter gebragt en de bijeenkomst met dankgebed aan God gesloten werd.

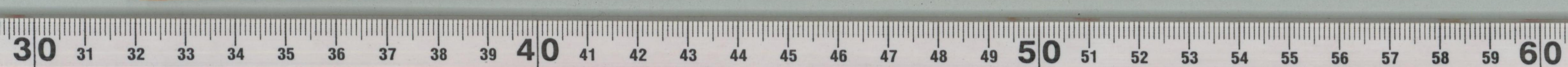
Wie onzer lezers juicht de echt Christelijke taal van den Engelschen vlootvoogd niet van harte toe? — Wat hij vermeldt van de vroegere zorg der Regering voor godsdienstoefeningen aan boord, is ook op ons land toepasselijk. Veel hangt af van den gezagvoerder. Men denke aan den Zeeuwschen Admiraal Joos de Moor (zie mijne daden der Zeeuwen, bl. 152) en aan onzen éénigen de Ruyter. De proeven, welke Hamilton opgeeft van Engelsche kapiteinen, die thans hierin ook voorgaan, zouden ook bij ons kunnen geleverd worden. Ik ken scheepsgezagvoerders en officieren bij onze Marine, die het met goed gevolg deden en doen. Hoe meer nu, ook door middel onzer *Zeemanshuizen* de Zeeman beschaafd en tot zedelijken zin gebracht wordt, des te meer zal deze behoefte aan godsdienstoefening aan boord gevoeld en bevredigd kunnen worden. Wat Hamilton wenscht aangaande nieuwe verordeningen op dit stuk, wenschen wij ook verwezenlijkt te zien ten onzent. Wij roepen de hulp der Regering, die er op bedacht is, vrijmoedig in, en hopen, dat velen zich zullen aansluiten, als men hier een Genootschap voor Zeelieden oprigt, in den geest van het Engelsche, dat echter, niet uitsluitend van ééne gezindte uitgaat, maar de leden van alle Protestantsche Kerkgenootschappen omvat.

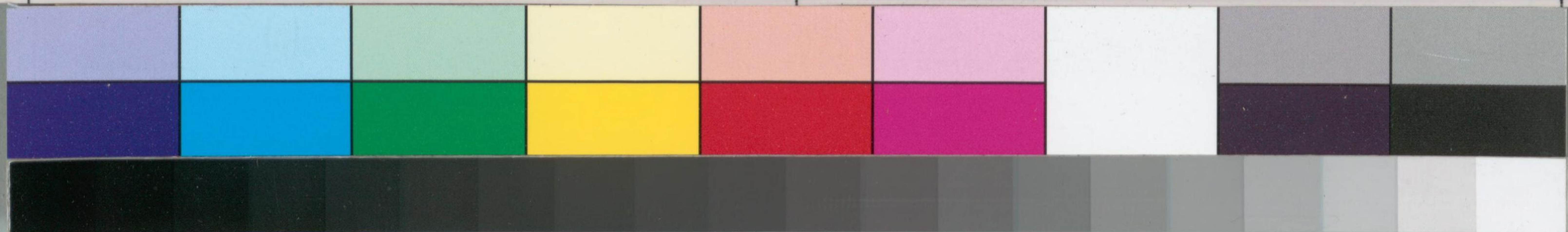
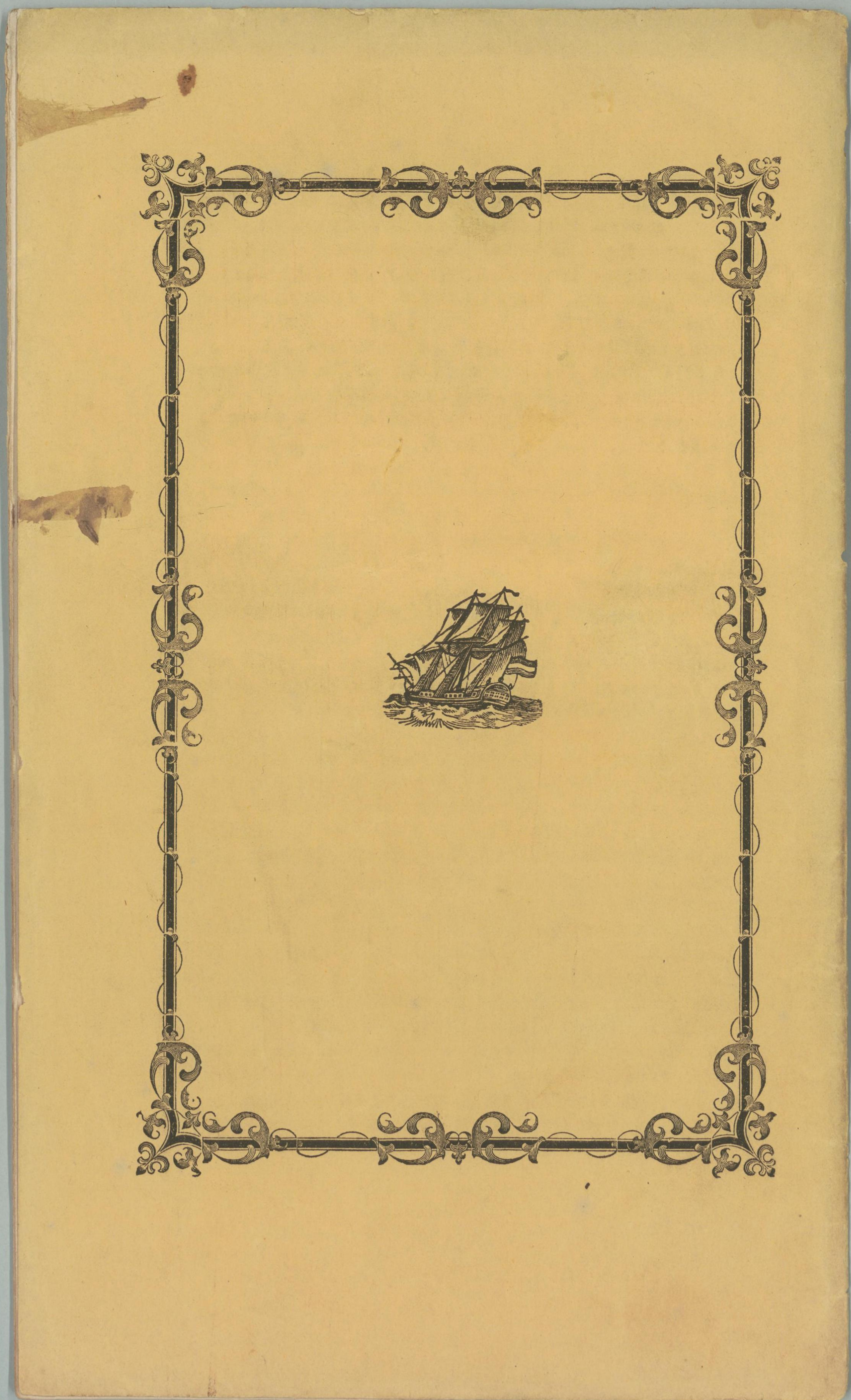
En nu nog ten slotte een woord over het op 6 April alhier geopende Zeemanshuis dat alreede gezegd kan worden aan zijne bestemming te voldoen. De tegenstand van belangzuchtigen, de vooroordeelen van onkundigen en onjuiste voorstellingen, ja verzinsels worden met den dag beschaamd gemaakt. Één der sterkste tegenstanders, die echter het woord van eenen der voorstanders behartigde „*kom en zie*” was eerlijk genoeg, om, na alles gezien te hebben, te getuigen: „*Het is onze dood, maar 't leven van den Zeeman.*” De wijze maatregelen des Bestuurs, de voortreffelijke zorgen van den voor deze taak zoo uitnemend berekenden Directeur, hebben zeker veel hieraan toegebracht, terwijl zij de klippen hebben vermeden, waarop anderen in den beginne schipbreuk leden, en alzoo zich spiegelden en geleerd hebben om zich te wachten voor 't geen elders schadelijk bevonden was. Maar de beste voorstanders waren de gasten zelve, allereerst zij, die elders met Zeemanshuizen bekend, daarom hier hunnen intrek namen en vergelijking konden maken, en verder diegenen, die het

voor 't eerst bezochten, en het boven hunne vroegere logementen roemden. Het resultaat der beide eerste maanden, hoewel nog niet, zoo als 't wezen kon maar 't wel worden zal, is echter veel gunstiger, dan het ergens in den vreemde bij den aanvang geweest is. Van 6 tot en met 30 April, alzoo in 25 dagen, waren er 215 gasten, en van 1 tot 30 Mei klom dit getal tot 477, zoodat de totaal getal sterkte in die 2 maanden of 56 dagen, 692 was en er 86 verschillende zeelieden gebruik hebben gemaakt van ons *Zeemanshuis*, dat zij te regt het *hunne* noemen, en de meesten dezer vertoefden er van 14 tot 20 dagen. Het bedrag der op intrest gezette gelden is *f* 355, en wel van dezulken, die vroeger gewoon waren al hun geld, dat zij over hadden, gedurende den tijd, dien zij aan wal waren, te verteeren of liever te verkwisten. Één hunner getuigde, dat, wanneer er voor 12 jaren zulk een Huis hadde bestaan, en hij den hem nu gegeven raad hadde opgevolgd, hij eene som van *f* 2500, zou bijeen hebben gehad. Maar beter laat dan nooit en dit begin zal voor velen goede gevolgen hebben. Zij worden hier ten goede opgeleid en daartoe draagt mede veel bij de Bijbellezing iederen morgen, waaraan nog geen enkele zich onttrok. Allen dus, die welwillend en mildelijk hebben bijgedragen, om in de behoefte van eene geschikte Bibliotheek te voorzien, alsmede meer, dat niet volstrekt noodig, maar toch hoogst nuttig is (en 't welk de middelen, waarover de Directie te beschikken had, niet toelieten), te schenken, kunnen zich aanvankelijk verblijden over zegen op hun liefdewerk. De meeste boeken worden veel gelezen en die lectuur bindt den Zeeman zeer aan *zijn Huis*. Het eerste is mede het geval met het door ons onlangs geschreven Tractaatje: *Een woord tot den Zeeman over de Zeemanshuizen*. Velen, die met onze *Gebeden voor Zeelieden* bekend zijn (à 30 cents te bekomen bij de *Wed. Hulst van Keulen*) kennen ze van buiten en hooren gaarne de door ons uit 't Engelsch vertaalde *Preëken voor Zeelieden* van BURDER. Dit strekke tot aanmoediging van dezulken, die hiermede onbekend zijn, om er kennis mede te maken, en tot aansporing van anderen, die gaarne ook door het aanbevelen en verspreiden van zulke geschriften, het waarachtig welzijn van den Zeeman willen bevorderen, waarover God zijn zegen gebiede.

Zoo zal het doel, 't welk de Stichters van het Zeemanshuis en van allen, die er toe hebben bijgedragen, worden bereikt, en wanneer men ook hier, gelijk in Amerika en Engeland en mede reeds te Rotterdam 't geval is, jaarlijks te kort komt ('t welk vrij natuurlijk is, omdat men 't belang van den Zeeman belangeloos behartigt), dan vulle de Christelijke liefde dat te kort aan, en voltooije, beware haar edel begonnen en reeds gezegend werk, dat de offers waard is, welke wij er daarom met vrijmoedigheid voor blijven vragen.

[Faint, mirrored bleed-through text from the reverse side of the page, including words like 'Zeemanshuis', 'Christelijke liefde', and 'offers']

国立国会図書館 赤松則良関係文書 87